

ВЕЛИКИЕ ЗЕМЛЯКИ:

представители научных медицинских школ Харькова

Віктор Павлович Протопопов (Харківська наукова школа психіатрії та психотерапії)

Протопопов Віктор Павлович (22 жовтня 1880–29 листопада 1957 р.р.) — український та радянський психіатр, академік АН УРСР.

Вихованець патофізіологічної школи В.М. Бехтерева. Заснував патофізіологічну школу в радянській психіатрії. Розробив оригінальні методики дослідження вищої нервової діяльності, описав симпатико-тонічний синдром при маніакально-депресивному психозі (Тріада Протопопова). Увів у практику терапію сном, методики дезінтоксикаційної терапії, дієтотерапії. Автор 160 наукових робіт, у тому числі 5 монографій. Науковий напрямок — патофізіологія психозів. Під його керівництвом виконані 5 докторських і 5 кандидатських дисертацій. Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора.

В. Протопопов народився 22 жовтня 1880 р. в с. Юрках на Полтавщині. Після успішного закінчення гімназії в Ростові-на-Дону вступив до Військово-медичної академії. Після закінчення академії з відзнакою (1906 р.) академік В.М. Бехтерев залишає його на три роки в ад'юнктурі при кафедрі психіатрії.

У 1923 р. В. Протопопов переїхав до Харкова, де працював до початку II світової війни. Тут з його ініціативи найбільша в СРСР психіатрична лікарня (Сабурова дача) була реорганізована в Український державний інститут клінічної психіатрії та соціальної психогієни, який пізніше увійшов до складу Всеукраїнської психоневрологічної академії (нині Інститут неврології, психіатрії та наркології АМН України). Також він організував при Харківському медичному інституті кафедру психіатрії, якою завідував 20 років.

Наукова діяльність В. Протопопова в цей харківський період характеризується дослідженнями в галузі патогенезу і лікування шизофренії, а також вивченням фізіології вищої нервової діяльності в умовах природного експерименту людей та вищих тварин (собак і мавп). В Харкові В. Протопопов організував журнал «Український вісник експериментальної педагогіки і рефлексології» і був його головним редактором.

З 1944 — керівник кафедри психіатрії Клінічного інституту Київської спілки лікарів. У клініці В. Протопопова було експериментально підтверджено, що при шизофренії мають місце гіпнотичні фази, послаблення сили основних нервових процесів.

Численні дослідження ученого та його учнів і підлеглих виявили токсичність крові, сечі і ліквору у хворих на шизофренію, а також нагромадження токсичних продуктів білкового метаболізму. Було виявлено, що процеси виведення токсичних продуктів з організму у хворих на шизофренію значно порушені. Дуже важливими для виявлення зв'язку між явищами токсикозу і церебральними порушеннями були дані про те, що сироватка крові хворих на шизофренію гальмує споживання кисню мозковою тканиною.

Увесь комплекс досліджень церебральних і соматичних процесів, проведений академіком В. Протопоповим та його співробітниками, дав можливість сформулювати струнку гіпотезу патогенезу шизофренії, суть якої полягає в тому, що неспроможність захисних механізмів хворого призводить до нагромадження в організмі шлакових продуктів обміну, які блокують окислювальні ферментні системи, насамперед мозку. Це явище сприяє розвитку хронічної гіпоксії і зв'язаного з нею гіпноїдного стану, який лежить в основі складної психопатологічної картини шизофренії.

Велику теоретичну і практичну цінність становлять багаторічні дослідження В. Протопопов, що стосуються маніакально-депресивного психозу. В. Протопопов дійшов висновку, що основою приступу маніакально-депресивного психозу є підвищене збудження (за типом застійного) у таламо-гіпоталамічній ділянці.

В.П. Протопопов

Книга під редакцією В.П. Протопопова

Схема Сабурова Дача

Пам'ятна дошка

Будівля Інституту неврології, психіатрії та наркології НАМН України на території лікарні Сабурова Дача